

وظایف اداره بازرسی کل کشور

قبل از تعیین وظایف بازرسی کل کشور، ضرورت دارد که از ماهیت و چگونگی اداره بازرسی کل کشور کمی بحث شود.

مطابق ماده (۷) قانون اصلاحی اصول تشکیلات دادگستری بمنظور استفسار دولت از اوضاع واحوال عمومی کشور و تأمین حسن جریان امور ادارات و دوایر دولتی و بازرسی نسبت بطرز رفتار مستخدمین و مأمورین دولتی اعم از کشوری و لشگری و قضائی و همچنین شهرداریها و بنگاههای عمومی که تماماً یا قسمتی از سرمایه آنها متعلق بدولت است و همچنین بشکایات مردم از ادارات و دوایر دولتی و بنگاهها و دادگستریها، ادارهای در وزارت دادگستری بنام «**اداره بازرسی کل کشور**» تحت ریاست وزیر دادگستری تشکیل میگردد:

از منطوق صریح این ماده معلوم میشود که اداره بازرسی کل کشور بدو منظور تشکیل شده است.

۱- تأمین حسن جریان امور ادارات.

۲- رسیدگی بشکایات مردم:

در اینجا بنظر میرسد که چون اصولاً تأمین حسن جریان امور بعهده خود ادارات است و برای رسیدگی بشکایات نیز قانوناً مراجعی پیش بینی و تشکیل گردیده بنابراین تشکیل اداره بازرسی کل کشور آنهم بشرح فوق تداخل در امور محسوب و با اصول کلی مبادت دارد.

از طرف دیگر مستفاد از ماده (۸) همین قانون و مواد دیگر آن این است که که این اداره باید تحت نظر وزارت دادگستری تشکیل و اداره شود.

لازم است بدانیم که روی چه اصلی این اداره تحت نظر وزارتخانه دیگریست دولت (مجموع وزارتخانه ها) قرار گرفته

آیا تصمیمات متخذه بازرسی کل کشور در حکم قانون بوده و اجرای آن برای وزارتخانه ها و دوایر دیگر ضروری و متبع میباشد؟

و یا اینکه در تشخیص مصالح عالیه هر وزارتخانه مستقل است.

بعبارة اخری آیا تصمیمات بازرسی کل کشور و نظریات و آراء نمایندگان یا هیئت های اعزامی بازرسی کل کشور بعد از موافقت مدیریت کل بازرسی (که در ماده (۸) قانون تشکیلات پیش بینی شده) و وزیر دادگستری مثل آراء لازم الاجراء دستگاههای قضائی مطاع و متبع میباشد یا خیر؟

وظایف اداره بازرسی کل کشور

گذشته از مطالب فوق الذکر نمایندگان بازرسی کل کشور چه وظایفی را عهده دارند و بچه طریقی میتوانند اطلاعات لازمه را کسب و در اختیار وزارت دادگستری بگذارند و بعد از وصول این گزارشها وزارت دادگستری چه اقدامی بینماید و رسیدگی بشکایات شکات بچه طریقی اجرا میشود و پس از اطلاع بشکایات شاکی و اثبات حقانیت او چگونه رفع ظلم از وی بعمل میآید.

اینها و مطالب دیگر موضوع بحث مقاله ماست :

گرچه با ملاحظه آئین نامه طرز اجرای بازرسی و وظایف اداره کل بازرسی کشور (که در جلسه مورخه ۳۴/۵/۳۳ هیئت وزیران به تصویب رسیده است) جواب مقداری از سئوالات فوق حل شده ، لیکن چون ماده (۷) شامل کلیات بوده و قابل تأمل و تعمق است و آئین نامه نیز بتازگی تصویب و قهراً سلیقه های نمایندگان و هیئت های بازرسی متفاوت و ممکن است طرز تنظیم گزارش و یا کسب اطلاعات و یا رسیدگی بشکایات دارای اشکال مختلفی باشد ، بالاخره لازم است در اطراف موضوعات فوق بیشتر قلمفرسائی و اظهار نظر شود تا مطالب کاملاً حلاجی و روشن شود.

اوضاع و احوال عمومی یعنی چه ؟

معنای این عبارت خیلی وسیع و شامل مطالب زیاد است که شرح و بسط آن باین مختصر بیسر نیست و بلکه میتوان گفت باعتبار زمان و مکان و مطالب تغییر پذیر است ولی نباید فراموش کرد که در هر محیطی به تناسب آن یک نوع اوضاع و احوال حکمفرماست مثلاً در محیط کوچک خانواده ها یک قسم و در بنگاههای عمومی یا اختصاصی قسم دیگر و در دوائر دولتی و بالاخره در قراء و قصبات و شهرستانها و استانهای دیگر « اوضاع و احوال عمومی » نوعی دیگر وجود دارد.

تشخیص این اوضاع و احوال عمومی اگر بطور دقیق و قطع ممکن نباشد ، بطور کلی و نسبی ممکن است.

اگر بخواهیم مصادیق آنرا ذکر و مثالهایی بگوئیم سخن بدرازا میکشد که از حجم مجله وزین « گانون و کالاء » خارج است. علیهذا تشخیص اوضاع و احوال عمومی موارد بخصوصی با رعایت زمان و مکان را بشم قضائی و استعداد ذاتی بازرسها محول بینمائیم.

حسن جریان امور ادارات :

البته اگر بین ادارات دولتی هماهنگی نباشد و عوض اتحاد و اتفاق کارشکنی و یا اشکال تراشی نمایند ، مسلم است که نتیجه این اختلاف منجر بترکام امور و سستی و رخوت چرخهای اداری شده و بالاخره تولید نارضایتی و ای بسا مفاسد دیگر خواهد شد. و اگر زود تر بموضوع رسیدگی نشده و چاره جوئی نشود دامنه این اختلاف بجا های دیگر نیز سرایت و اگر در وهله اول ممکن بود که با مختصر تغییر و تبدیل

کمی از ادارات اختلاف را مرتفع نموده بعداً با زحمات زیاد و مخارج تغییر (در صورت امکان) باید اصلاح نمود.

رسیدگی بشکایات

درست است که به تظلمات مردم اعم از حقوقی یا جزائی در مراجع قضائی رسیدگی و اثبات و احقاق حق میشود ولی این رسیدگی مانع آن نیست که برای کشف منبع و علل شکایات و نارضایتی مردم از اشخاص یا دوا و ایری خصوص نماینده یا هیئتی از بازرسی کل کشور بمحلی برود و همان اوضاع و احوال عمومی را که در بالا مختصری شرح دادیم از نزدیک به بیند و بدرد دل شکات گوش بدهد و علل و جهات شکایت را کشف نماید و دلایل و براهین لازمه را جمع آوری و نظریه خود را گزارش و اولیای امور را مطلع سازد تا گره کار باز شود و موجبات شکایت مرتفع گردد و رضایت و آرامش خاطر مستقر شود. آیا حل و کشف این قبیل قضایا که خارج از تشریفات طولانی بوده و با اطلاعات کافی بموضوع رسیدگی و روی موازین قانونی خاتمه پیدا و یا بمراجع قانونی هدایت میشوند با اصول قضائی مبیایتی دارد؟

جواب این سؤال منفی است ولی باید بدانیم که چه اشخاصی صالح برسیدگی هستند و طرز رسیدگی چگونه باید بعمل بیاید؟

قضات دادگستری بیش از دیگران صلاحیت دارند :

چون قضات دادگستری همیشه در حل و فصل دعاوی و رسیدگی بامور حقوقی و جزائی کار مینمایند و بمناسبت شغل و مقام خودشان مجبورند بقانونهای لازمه مراجعه و مطالعه نمایند لذا عقلاً و منطقاً اطلاعات این صنف از سایر طبقات و مأمورین اداری در امور حقوقی و جزائی و اجتماعی بیشتر است.

روی همین فلسفه است که بازرسی کل کشور در دادگستری تشکیل و غالب مأمورین آن را قضات دادگستری تشکیل میدهند. تبصره ماده ۱۲ قانون اصول تشکیلات که میگوید :

« تبصره - کارمندان قضائی اداره کل بازرسی کشور نیز میتوانند در موضوع مورد رسیدگی از اختیارات دادستان استفاده نمایند. »

وجود این تبصره مؤید نظریه فوق بوده و بعلاوه پیرسانند که رسیدگی در موارد مخصوصه هم از طرف قاضی دادگستری است و هم با اتکاء قانون تصمیم او یک امر قضائی و نمائیه و بلکه عین اختیار دادستانی است و بدین ترتیب آن تعارض احتمالی و تداخل در امور که در مقدمه متعرض شده بودیم خود بخود رفع میشود.

باتوجه با اهمیت اداره بازرسی ماده (۱۱) قانون مزبور وزارت دادگستری اجازه داده که در موارد لازمه از وجود مأمورین اداری (غیرقضائی) استفاده نماید و بلافاصله

وظایف اداره بازرسی کل کشور

در همان ماده گفته شده است که نمایندگان مزبور طبق تعلیمات اداره کل بازرسی کشور باید انجام وظیفه نمایند.

ماده (۸) همان قانون نیز صراحت دارد بر اینکه مدیرکل باید از قضات عالیرتبه باشد و بدین ترتیب نمایندگان غیرقضائی چون طبق تعلیمات همان قاضی عالیرتبه انجام وظیفه خواهند کرد پس در واقع نظریه آنها نیز پیروی از نظریه همان قاضی خواهد شد و تاحدی جنبه قضائی بخود خواهند گرفت.

و چون امور مهمه بالاخره بوسیله وزیر دادگستری که ریاست فائده بر عموم دادسراها و بازرسی کل کشور دارد مسلماً در هیئت دولت مطرح و تصمیم متخذه از طرف دولت در حدود قانون متبع و لازم الاجراء است.

بنابراین اشکال ما دایره تشکیل بازرسی کل کشور در دادگستری مرتفع میباید و بدین ترتیب چون یک مقام صالحی باستناد قانون وجود یا عدم وجود یا عمل و ترک عملی با اگر در یکی از وزارتخانه ها لازم و پس از طی تشریفات لازمه نظریه بازرسی کل کشور را بانجا ابلاغ نماید بمنظور تأمین حسن اداره برای آن وزارتخانه لازم و ضرورت دارد که نظریه بازرسی کل کشور را بموقع عمل بگذارد و این اجراء نظریه مانع آن نخواهد بود که اگر توضیحاتی در اطراف مسئله مورد نظر دارد اعلام نماید.

نمایندگان بازرسی کل چه وظایفی را عهده دارند ؟

وظایف اداره بازرسی کل کشور در آئین نامه تصریح شده و محتاج به تکرار آن نیست و بطور خلاصه بررسی اوضاع عمومی و اجتماعی و اقتصادی و کشاورزی و بهداشتی و انتظامی و تعیین احتیاجات عمومی و علل ظهور وقایع و پیش آمدها و تشکیل هم آهنگی بین ادارات دولتی و اجرای سیاست عمومی دولت میباشد و وظیفه نماینده نمایندگان این است که در هر قسمتی که از طرف وزارت دادگستری باو یا آنها نمایندگی یا مأموریت داده شده رسیدگی نماید و با او از گلیم خود بیرون نگذاشته و نسبت بمسائل دیگر مداخله ننماید.

بچه طریقی میتوان اطلاعات لازمه را کسب و بشکایات مردم رسیدگی نمود ؟

این موضوع از مسائل سهل و ممتنع است و بستگی بذوق و استعداد و درجه اطلاعات شخص دارد چه ممکن است مأموریت نماینده درجانیست که مدتها قبل در آنجا توقف داشته و روحیه مردم و وضعیت جغرافیائی و اقتصادی و فرهنگی آنجا را بخوبی میداند و باصطلاح مشهور نگفته میداند و نوشته میخواند و مسئله در نزد او بقدری روشن و واضح است که احتیاجی به تحقیق و غور و تدقیق ندارد.

بالعکس موضوع مشکل و از مسائل مهمه است و یا اینکه آن نماینده اطلاعات محلی ندارد. در اینجاست که باید ابتکاری بخرج دهد و بطرز ماهرانه موضوع را اول

وظایف اداره بازرسی کل کشور

کشف بعد علل وموجبات آن را تعیین واگر باید آن اسباب و جهات ازین برودچگونگی آنها را پیشنهاد و بازرسی کل را درجریان بگذارد.

خلاصه این موضوع سهل است باین معنی که با بکار انداختن فرمولهای ابتکاری اول کلیات بدست میآید بعداً کلیات تجزیه وتحلیل میشود تا مورد نظریداوسپس در اطراف آن بررسی میشود و این بررسی باید با متانت و حوصله و بالاخره آتقدر باید زحمت کشیده شود و نکات منفی و مثبت و معارض و تضاد آنها سنجیده و تطبیق وتلفیق شود تا بارقه حقیقت طلوع نماید.

البته استعداد و ذکاوت وسرعت انتقال ویطرفی صرف و هزاران نکته باریکتر ازمو درهمین جاست که بازرسی باید رعایت نماید تا توفیق حاصل کند.
بطورمثال گفته میشود ازمنابع موثقه اطلاع میرسدکه دریکی ازسرزهای کشور قاچاق اشاعه پیدا کرده و برای صحت و سقم این خبر و درصورت صحت بمنظور تعیین و تشخیص کمیت موضوع و کیفیت قاچاق و نوع آن نماینده یا نمایندگان از بازرسی کل کشور بمحل اعزام میشود.

اینجا دیگر جای مسامحه و اهمال نیست باید راههای قاچاق و هدایت قاچاقچیان و نوع کالای قاچاق و ضرورزیان گمرکی و عکس العمل قاچاق در روحیه مردم و بالاخره کلیه نکات لازمه از قبیل مبداء قاچاق و درکجا و بادست چه عواملی کالای قاچاق صرف و فروش میرود و قس علیهذا من باب فعلل و تفاعل روشن و واضح شود و برای کشف این قبیل اطلاعات اقامت دو یا چند روزه درمحل نه تنها کافی نیست بلکه کاملاً بیفایده است (دراین قسمت بیش ازاین توضیح داده نمیشود).

اما راجع به شکایت مردم :

این شکایات یا از مأمور دولت یا از اشخاص عادی بالاخره دردرجه اول باید از خود شاکی یا نماینده او تحقیق و درصورت ثبوت مورد شکایت بدلائل او رسیدگی و بعد اظهارات و مدافعات متشکی عنه را استماع و سپس تصمیم لازم اتخاذ نمود.

تصمیم بازرسی (نماینده بازرسی کل کشور)

نماینده بازرسی کل کشور بعد از رسیدگی دقیق بالاخره کشفی نماید که آیا موضوع حقوقی است یا جزائی و یا هیچیک از اینها و بلکه جنبه دادرسی دارد بهر حال لازم است گزارشی امر را بطور واضح و روشن ببازرسی کل کشور اعلام دارد و بعد نظریه خود را دایر بختم تکلیف مرجوعه آشکار سازد و بالاخره بازرسی کل کشور را چنان روشن نماید که بدون مکاتبات بعدی واخذ توضیح بتوانند اقدامی بعمل آورده دستوری صادر نمایند.

البته برای تنظیم این قبیل گزارشها نمونه و فرمولی در دست نیست لیکن قدر مسلم آن است که باید تاریخ و محل وقوع و اسم یا اسامی شاکی متشکی عنه و طرز

وظایف اداره بازرسی کل کشور

رسیدگی و اظهارات و دلایل طرفین و اطلاعات مکتسبه قید و در پایان نظریه بازرسی بمنظور ختم عمل اعم از استدعای ارجاع اسر بمراجع حقوقی یا جزائی یا اداری و هدایت شاکی و یا جلوگیری از تعدیات مشتکی عنه و مطالب دیگر که بموقع خود معلوم میشود قید نماید.

در پایان - با توجه به گنجایش صفحات مجله وزین کانون و کلاه ناچار باختصار کوشیده شد و اصول مسائل و رئوس مطالب فهرست وار درج گردید و الا این رشته سر دراز دارد و موضوع بازرسی و طرز عمل و اقدامات لازمه باین آسانی نیست که بتوان در یک پادو مقاله شرح داد و در صورت توفیق مجدداً نیز در این باب خواهد شد.

